

GOD GELEERD

5 Waarom een theologische opleiding?

Rector Mattijs Ploeger geeft antwoorden.

'Ons zicht op de werkelijkheid wordt bepaald door wat we onder ogen krijgen.'

8 De opleiding onder de loep

Johannes en Victor, student en ex-student, over hun studie.

'Meer handvatten voor het onderhouden van het gebedsleven.'

10 Utrecht Summer School

Robert Frede in de zomerse collegebanken

'Wat mag ik me daar nu bij voorstellen?'

12 Seminarie oude stijl

Jannie de Rijk-Stoker zorgde vijf jaar voor inwonende studenten en gasten.

'Ieder jaar was er overigens een pastoor de klos.'

16 Boeken

Grete Verhey over boeken in het algemeen en twee in het bijzonder.

'Ik besloot er een oefening in loslaten van te maken.'

En verder:

Van de redactie

Godgeleerd..... 3

Column

Gezag 4

In vogelvlucht

Bijna drie eeuwen geschiedenis..... 14

Steun gevraagd

Seminarie en De Oud-Katholiek 19

Even kijken bij

Oudewater 20

En dan nog dit

Seminarie, Katholiek Appel..... 22

Service

Berichten, agenda en colofon..... 23

De Achterkant

Wees gewaarschuwd 24

Redactioneel Godgeleerd

Voor u ligt een nummer over onze kerkelijke theologische opleiding. Niet voor het eerst, het onderwerp is belangrijk genoeg om er als redactie met enige regelmaat aandacht aan te geven.

Op gezette tijden werd en wordt er wel eens een pleidooi gehouden – tot in de zitting van de Synode toe - om een tweedeling te maken tussen goed geschoolde theologen en meer praktische getrainde pastoors, omdat we die laatsten in de kerk zo hard nodig hebben. Maar met deze oproep maakt rector Mattijs Ploeger in zijn voortreffelijke artikel korte metten. Het is juist ook in deze tijd, waarin God voor velen meer dan ooit ver weg of afwezig lijkt te zijn en de kennis over de christelijke wortels van onze cultuur hand over hand afneemt, van het grootste belang dat het Seminarie de toekomstige ambtsdragers met de nodige bagage de

wei, of misschien beter de woestijn, instuurt. Met minder kan het haast niet om je staande te houden over een reeks van jaren. In de bijdragen van Johannes van Riessen en Victor Scheijde, respectievelijk student en oud-student, komen toch nog wat gemiste puntjes naar voren. Heel verschillende zaken als oefening in leidinggeven, het onderhouden van gebedsleven en de aanpak van de PR.

Zonder maar iets af te willen doen aan het artikel van de rector, kan daarbij ook nog gedacht worden aan de presentatie, de overdracht. Niet iedereen wordt geboren als begenadigd spreker, maar wat aandacht voor presentatie kan nooit kwaad om te voorkomen dat de predikheer als een gebroken giraffe achter de kathedraal staat. En wanneer de kerkgangers worden verblijd met iemand, die heel geleerd

een collegedictaat lijkt voor te lezen of alleen het bordje UIT in beeld heeft, komt dat de aandacht niet ten goede en ga je als kerkganger ook verlangen naar dat uitmoment. Juist in een tijd waarin iedereen verwend is met uitgekende presentaties met beeld en geluid, vraagt de overdracht met enkel woorden nog meer aandacht en zorg. Nee, het is geen show, maar vaardigheden op dit gebied zijn noodzakelijk en te leren, want het gaat om overdracht. En dat heeft niet alleen betrekking op de vorm, maar ook op de inhoud: als kerkganger wil je de ervaring hebben dat wat er gezegd wordt toch iets met jou te maken heeft en wat geleerd is en doorleefd wil toch graag gedeeld worden? We laten toch niet al dat licht onder de korenmaat staan?

De redactie

Column Frans Bossink

Gezag

‘Was dit nou voorbestemd? Of was het de heilige Geest? Of was het toeval? Hoe kijkt u daar nou tegenaan?’ Ik stel de vraag aan een hoogbejaarde non, die opgenomen is in het ziekenhuis waar ik werk. Ze vertelde me net hoe ze was ingetreden, en dat haar leven toch ook heel anders had kunnen lopen. ‘Ik weet het niet,’ is haar antwoord. We zijn even stil en dan vervolgt ze: ‘Ook als je me zou vragen of er een hiernamaals is, zou ik zeggen: ik weet het niet. Die zekerheden van vroeger heb ik niet meer. Maar of dat nou verlies is...? Als ik nu jong was, ach, ik weet zelfs niet of dan nog wel gelovig zou zijn.’

Zo zwiëpt ze het gesprek van het verleden naar het heden. En voordat ik bekomen ben van haar eerlijkheid, vraagt ze me: ‘Ben je getrouwd?’ ‘Ja,’ zeg ik, en na even aarzelen over hoe eerlijk ik zelf zal zijn: ‘met een man.’ ‘O ja, natuurlijk, dat kan tegenwoordig. Doet hij ook zoiets als jij?’ Ik vertel dat hij in de oud-katholieke kerk werkt. De zuster vraagt, ik vertel. Een omkering van rollen. ‘Fijn dat we zo open met elkaar kunnen praten,’ zegt ze als we het gesprek afronden.

Ik gloei nog na als ik naar haar kamergenote ga. Die ken ik al van een eerdere ontmoeting. Ze raakt even mijn arm aan: ‘Ik wilde niet meeluisteren, maar ik heb het toch gehoord. Ik ben zo blij dat u dat zei van uw vriend. Mijn zoon woont ook met een man. In een verbouwde kerk nota bene. De pastoor vond dat niet kunnen, maar dat is toch onzin. Het is een fantastisch stel.’

Als ik naar huis fiets, kom ik langs de remonstrantse kerk. Er hangt een poster met de tekst: ‘Mijn God trouwt ook homo’s.’ Ik moet lachen, want ik zie het voor me. Met de moeder en de non als getuigen. Getuigen van wat ze weten. Hadden we ze moeten uitnodigen voor de theologenconferentie over het gezag van de kerk in een pluralistische samenleving?

Waarom een theologische opleiding?

Pragmatische en spirituele achtergronden

Waarom moeten alle oud-katholieke priesters een stevige opleiding volgen op academisch niveau? In principe (dus uitzonderingen daargelaten) moet iedere pastoor een master (vroeger doctorandus) in de theologie zijn en daarnaast de specifieke oud-katholieke vakken aan het Seminarie gevolgd hebben. De rector van het Seminarie ziet een aantal redenen voor deze theologische opleiding.

Niet allemaal toptheologen

Laat ik er maar meteen helder over zijn: ik behoor niet tot degenen die van mening zijn dat elke pastoor een uitmuntend academisch theoloog moet zijn. Ik denk dat het voor onze kerk gezond is, wanneer de geestelijkheid (de diakens, priesters en bisschoppen van onze beide bisdommen) bestaat uit mensen met diverse talenten. De ene pastoor blinkt uit in praktische organisatorische vaardigheden, de andere in kennis van de Schrift, de kerkgeschiedenis of de geloofsleer. Weer een ander is sterk in het individueel pastoraat. En wat betreft preken... daarover ben ik intussen (zowel bij parochianen als bij priesters) zoveel verschillende meningen tegengekomen, dat ik ook op dit punt geloof in diversiteit. De een preekt meditatief of associatief, de ander exegetisch, een derde legt de geloofsleer helder uit en een vierde sluit aan bij pastorale gebeurtenissen – en alle combinaties daarvan. Tot op grote hoogte komt het pastoor-zijn neer op het ontdekken van je eigen stijl, het ontwikkelen van je sterke kanten en eerlijk zijn over je zwakke kanten. Rivaliteit tussen pastoors vind ik dan ook een zinloos verschijnsel. Want juist in collegialiteit – met respect voor elkaars sterke en

zwakke kanten – komen we als geestelijken en als kerk het verste.

Pastoor: een vak dat geleerd moet worden

Maar hoewel elke pastoor een eigen stijl ontwikkelt, is het pastoraat ook gewoon een vak dat geleerd moet worden. Wie een leven lang bijna iedere week preekt, zal een grondige kennis van de Schrift moeten hebben, om de prediking (en de predikant) inhoudelijk te voeden en voldoende variatie te kunnen bieden. De overweging van een lector is niet van minder allooi en ook niet altijd specifiek ‘anders’ dan de preek van een priester, maar met name de bijna levenslange duur en de meestal hoge frequentie van het priesterlijk gepreek vereisen meer achtergrondkennis. Hetzelfde geldt voor de geloofsleer. Velen kennen

hebben, maar ook kennis dragen van psychologische en sociologische processen in het geloofsleven van de enkeling en in de dynamiek van een groep. Tussen een samengeraapt groepje zondaars en de kerk als gemeenschap der heiligen ligt niet alleen de genade van God, maar ook een professionele omgang met mensen en groepen. Ziehier een aantal voorbeelden van dingen die in de theologie worden geleerd. Uit deze voorbeelden blijkt meteen ook, dat ‘theologie’ niet samenvalt met (volgens sommigen nutteloze) ‘theorie’. Theologie omvat een heleboel kennis, een heleboel theoretische reflectie, maar ook altijd de vertaalslag naar de praktijk van verkondiging en kerkelijk leven. Daarom is theologie nodig als gezamenlijk uitgangspunt, op basis waarvan elke pastoor haar of zijn eigen stijl kan ontwikkelen.

“**zowel breedte als diepte van kennis is noodzakelijk**”

maar enkele aspecten van het christelijk geloof. Anderen hebben zich er uitvoeriger in verdiept. Maar om de rijkdom van de katholieke traditie – Schrift, liturgie, geloofsleer, in relatie tot hedendaagse vragen – werkelijk te kunnen bespreken, uitleggen en verkondigen, is zowel breedte als diepte van kennis noodzakelijk. Een laatste voorbeeld: om een gemeente te leiden, moet men niet alleen het hart op de juiste plaats

Pastoor: zichtbare representant van het oud-katholicisme

Soms kom ik wel eens de opvatting tegen, dat onze kerk aan een paar professionele theologen genoeg zou hebben, en dat het merendeel van de pastoors vooral uit praktijkmensen zou moeten bestaan. Ik laat nu even buiten beschouwing, dat ik niet geloof in deze tegenstelling, want goede praktijkmensen zijn over het algemeen goed opgeleid, en

omgekeerd: een goede opleiding nodigt uit tot het in-praktijk-brengen van het geleerde. Maar even los daarvan. Dan nog zou deze opvatting voor onze kerk rampzalig zijn. Want in onze kleine kerk is elke pastoor tevens de meest zichtbare representant van het oud-katholicisme in zijn of haar regio. Van elke pastoor wordt – zeker tegenwoordig – verwacht, dat hij of zij in de openbaarheid kan vertellen, en soms ook discussiëren, over de geschiedenis en identiteit van de Oud-Katholieke Kerk en over een aantal concrete standpunten, in relatie tot de hedendaagse cultuur en in relatie tot andere kerken. Het is dus niet voldoende wanneer de pastoor ‘alleen maar’ een praktijkmens zou zijn. Het gaat ook om kennis en reflectie, en de mogelijkheid deze te communiceren.

Pastoor: mede-theoloog in commissies en synodes

Een aspect van het pastoraat dat zich wel eens aan de waarneming van parochianen onttrekt, is het landelijke werk. Er zou geen Oud-Katholieke Kerk bestaan, met eigen kerk- en gezangboeken, met eigen catechesemateriaal, met een eigen visie op zaken als geloofsvernieuwing, vorming, diacnaat, wanneer niet lokale pastoors – in sommige gevallen samen met parochianen – zich voor landelijk commissiewerk zouden inzetten. Ook als je geen lid bent van een commissie, ben je als geestelijke lid van de Provinciale Synode en dikwijls ook afgevaardigde naar de (algemene) Synode. Elke priester van onze kerk behoort dus tot het ‘kader’. Onze kerk is te klein om zich de luxe te kunnen permitteren dat een deel van de geestelijkheid zich

niet met ‘kader’-werk hoeft bezig te houden. Dus niet alleen vanwege het parochiewerk, maar ook vanwege het landelijk meewerken, is het noodzakelijk dat pastoors grondig worden opgeleid.

Geleerde vroomheid

Tot nu toe heb ik vooral pragmatische redenen gegeven, waarom onze priesters een brede academisch-theologische opleiding nodig hebben. Ik wil nu echter een laag dieper gaan. Ik wil eraan herinneren dat waardering voor breedte en diepte in de theologische vorming niets minder is dan een belangrijk kenmerk van het oud-katholicisme, ja van datgene wat je ‘oud-katholieke spiritualiteit’ zou kunnen noemen.

Voor de Nederlandse katholieke spiritualiteit, waaruit onze kerk is voortgekomen, heeft de

historicus Theo Clemens het veelzeggende begrip ‘geleerde vroomheid’ bedacht. De spiritualiteit van onze geestelijke voorouders was ongetwijfeld diep doorleefd en persoonlijk gekleurd, maar zij was niet kwezelig in de zin van vaag en dom. De spiritualiteit waaruit onze kerk voortkomt, was gefundeerd op de Schrift en de kerkvaders. Deze kennis werd niet opgevat als theoretische boekenwijsheid, maar als bouwsteen voor het persoonlijke geestelijke leven. Op dit punt wil ik een kritische vraag stellen: in hoeverre begrijpen wij als hedendaagse oud-katholieken nog iets van deze vanzelfsprekende verbinding tussen kennis en beleving? Zijn wij zelf in onze spiritualiteit niet een beetje ‘vaag en dom’ aan het worden, door persoonlijke beleving uit te spelen tegen kennis van Schrift en geloofstraditie? Ik pleit voor het herontdekken van de zeer oud-katholieke eigenschap, het geloof te beschouwen als tegelijk persoonlijk en ‘geleerd’. Alleen dan krijgt de rijke geloofstraditie – waarin de oud-katholieke theologie zo’n boeiende middenpositie inneemt – de kans ons persoonlijk geloofsleven te verrijken.

Maar de Oud-Katholieke Kerk stamt niet alleen af van de Nederlandse katholieke traditie. We staan via de Unie van Utrecht ook in gemeenschap met de Duitstalige kerken, die zich aan het einde van de negentiende eeuw verzetten tegen een katholicisme dat blinde gehoorzaamheid vroeg. Het waren vaak de meer ‘geleerde’ bisschoppen en professoren (uiteindelijk alleen nog professoren), die zich tegen de pauselijke machtsaanspraken van het Eerste Vaticaans Concilie verzetten. De Duitstalige oud-katholieke beweging gaat dus niet alleen over de praktische vraag hoe je de kerk organiseert en hoe je mensen tot hun recht laat komen, maar is

tevens geworteld in de meest serieuze academische theologie van die tijd.

Hoe staan wij nu tegenover theologie?

In de huidige Oud-Katholieke Kerk bespeur ik twee sporen ten aanzien van de theologie. Het ene spoor is een grote interesse in – ja bijna honger naar – verdieping, achtergronden, meer leren kennen van het geloof, met als doel dat geloof steeds dieper te beleven. Dit is het spoor dat aansluit bij de oud-katholieke spiritualiteit die ik zojuist heb beschreven: de ‘geleerde vroomheid’. En het zijn beslist niet alleen de ‘geleerde mensen’ die in dit

“**Zijn wij zelf in onze spiritualiteit niet een beetje ‘vaag en dom’ aan het worden?**”

spoor leven en geloven. Ik ken heel wat mensen van zeer verschillende opleiding en sociale achtergrond, die hun kerk en hun geloof op deze manier benaderen. Als theoloog ben ik daar natuurlijk gelukkig mee, omdat ik op deze manier iets van mijn vak vruchtbaar kan (proberen te) maken voor mijn medegelovigen.

Ik bespeur echter ook een ander spoor, en dat is meer anti-intellectualistisch van aard. Met dit spoor heb ik minder affiniteit en daarom doe ik er misschien niet helemaal recht aan in hetgeen ik er nu over schrijf. Het is de houding van: als het maar gezellig is in onze kerk, hoeven we ons aan Schrift en traditie niet te veel te storen. In dit verband wil ik toch herinneren aan een boektitel van Willem Jan Otten: ‘Waarom komt u ons hinderen?’ Nergens in de Schrift lees je dat de boodschap van deze

bijzondere God, zo persoonlijk nabij in deze bijzondere mens Jezus, alleen maar gezelligheid met zich meebrengt. Natuurlijk wil ik zelf ook graag mooie gevoelens hebben in een mooie liturgie, maar de schoonheid waar het dan over gaat is wel die van een ‘tweede naïviteit’, namelijk een die er weet van heeft dat het gaat om de God van een slavenvolk en om een gekruisigde Messias. Natuurlijk wil ik zelf ook graag lid zijn van een ‘moderne’ kerk met ‘moderne’ standpunten, die mijn hedendaagse West-Europese levensgevoel weerspiegelen. Maar het is dan toch een goed oud-katholiek gebruik, om die standpunten niet te huldigen op

grond van hun moderniteit, maar op grond van het feit dat wij menen dat het theologisch verantwoord – en hoewel vernieuwend, toch in Schrift en traditie verankerd – is om deze standpunten te huldigen. Door deze zorgvuldige manier van theologiseren hebben wij trouwens al een eeuw lang in de oecumene een gewaardeerde plek, die buitenproportioneel is in verhouding tot onze getalsmatige omvang.

Nieuwe en oude dingen

Waarom is het dus nodig dat onze kerk een gedegen theologische opleiding heeft? Omdat de pastoors hun vak naar behoren dienen te leren en uit te oefenen. En omdat het diep verankerd ligt in de oud-katholieke spiritualiteit, dat kennis en beleving geen tegenstellingen zijn, maar elkaar wederzijds verdiepen en verrijken. Ik hoop dat elke theoloog iets daarvan zal laten zien, als hij of zij, naar het woord van Jezus (Mt 13,52), ‘uit zijn voorraad nieuwe en oude dingen tevoorschijn brengt’.

Mattijs Ploeger

Rector van het Oud-Katholiek Seminarie

Student én docent

Verdieping gevonden in kennis en reflectie

Een afspraak maken met seminariestudent Johannes van Riessen (39) in de vakantieperiode blijkt eenvoudig: hij is deze zomer veel thuis. Om financiële redenen even geen vakantie elders voor Johannes. Komend studiejaar wil hij afstuderen aan het Seminarie en daarom heeft hij zijn baan als leraar Nederlands op een atheneum laten terugschroeven tot een vijftig procent aanstelling. Oftewel: minder inkomen. Maar ook: meer tijd om nog beter te kunnen focussen op het laatste traject van de opleiding. Voor De Oud-Katholiek 'Doorleren' uit november 2008 was Johannes, toen beginnend seminariestudent, al gevraagd naar zijn motivatie. Naast verdieping van kennis hoopte hij ook priester te kunnen worden. Zeven jaar later is dat verlangen onveranderd.

Persoonlijk en op maat

De studie haalt veel overhoop en stelt kritische

vragen aan het eigen geloof.

Johannes: 'Omdat het Oud-Katholiek Seminarie klein is, kan het aantal mede-studenten tijdens colleges vier of vijf zijn. Dat biedt veel ruimte voor persoonlijke aandacht. Je geloof krijgt daardoor een steviger fundament. Nadeel van het klein zijn is dat elke vak maar één docent kent; valt een docent uit, dan is dat lastig.' Dat het docententeam momenteel alleen uit mannen bestaat, vindt hij een gemis aan andere dynamiek, ander perspectief. Naast de colleges is het studentenbeeraad een belangrijk studie-onderdeel. Johannes: 'Maandelijks komen de studenten en de studentenpastor bij elkaar om samen te eten en te vieren. Dan wordt van alles besproken, de zegeningen en de frustraties, de inzichten en de twijfels. Dat helpt je te relativieren en houdt je gaande. Mijn mede-studenten, afkomstig uit andere kerken, en ik, geboren oud-katholiek, zorgen met ieder een

inbreng vanuit onze eigen traditie voor een breed gedachtenveld. Wat dat betreft is het Seminarie oecumenisch te noemen.'

Public Relations

Zou er ergens een fonds voor een leerstoel gevonden worden, dan adviseert Johannes de leeropdracht PR. Hoe 'verkoop' je je kerk? Hoe gebruik je nieuwe media? En: hoe ontwikkel je creativiteit? Voor nu en richting toekomst zijn dat voor Johannes belangrijke vragen, waarin hij ook kijkt naar nieuwe vormen van vieren en samenkomen. Hij is optimistisch: 'De kerk heeft mensen nog steeds iets te vertellen, dat zie je in parochies. We moeten anticiperen en verbonden blijven met de samenleving. Als 'oog in de storm', als plaats voor ontmoeting, als ruimte voor geloofs- en levensvragen.'

Ontspanning en uitdaging

Is er nog wel tijd voor ontspanning in dat volle bestaan als docent en student? Johannes: 'Momenteel heeft EYE (Amsterdam) een filmretrospectief over Woody Allen, daar ga ik graag naar toe. En theater, daar hou ik ook van. Als bezoeker, maar ook om op het podium te staan. Bij uitvoeringen van kinderconcerten van het blaaskwintet Niet Strijken (www.nietstrijken.nl) ben ik verteller. Geweldig om te doen! Verder is er natuurlijk tijd voor vrienden en om boeken te lezen.' Een boekentip van Johannes is: 'Ararat' van Frank Westerman. Een boek over arkzoekers, dat je confronteert met vragen als wat betekent je geloof in deze tijd, wat als je de ark niet vindt, wat heb je nodig om te geloven? Vragen, die boeien en uitdagen om beantwoord te worden. Ook door niet-seminaristen.

Inge van Maaren

De opleiding onder de loep

Het geleerde in de praktijk

Hoe kijkt een pastoor na een aantal jaren ervaring in een parochie terug op de opleiding aan het Seminarie? Wat was daar zinvol aan en wat heeft hij of zij achteraf gezien gemist? Met die vragen gingen we naar pastoor Victor Scheijde, student aan het Seminarie van 2005 tot 2012 en sinds 2010 werkzaam in de parochie Groningen, eerst als pastoraal werker en na zijn priesterwijding als pastoor.

'De opleiding aan het Seminarie vormt een goede combinatie met de theologische studie aan de Rijksuniversiteit,' zegt pastoor Victor. 'Daar ben je met wetenschap bezig; op het Seminarie gaat het om geloof en om het thuis raken in de kerk waarvoor je gekozen hebt. Je bent er met een kleine groep, wat de mogelijkheid biedt tot discussies en uitwisseling. Het is een mooie tijd waarin je heel intensieve contacten opbouwt met je latere collega's. Ik val in de praktijk vaak terug op wat ik op het Seminarie geleerd heb. Het vak pastoraat sprak me in het bijzonder aan. We gebruikten hetzelfde boek als op de universiteit, maar de docent van het Seminarie wist het beter in te zetten.'

Geschiedenis en kerk-zijn nu

'De nadruk ligt wel erg op de geschiedenis van de kerk. Het is belangrijk om de eigen kleuring in te vullen, maar het zou goed zijn meer vakken te geven die gericht zijn op het kerk-zijn nu, op het omgaan met vragen van nu. Dat komt wel aan de orde bij het vak pastoraat en kerkopbouw, maar er is te weinig tijd voor. Het zou een apart vak moeten worden. Ook het werken aan leidinggevende en bestuurlijke kwaliteiten heb ik gemist. Hoe ga je om met vrijwilligers, hoe run je een parochie? Ik moest hiervoor terugvallen op mijn ervaringen in het bedrijfsleven. De literatuur die daarover

voorhanden is, is toegespitst op de protestantse of rooms-katholieke kerk, maar een oud-katholieke parochie heeft zijn eigen dynamiek. Het zou ook onderhouden moeten worden in vervolgcursussen. De afgelopen twee jaar hebben we met de lichte 2013 intervisie gehad met de bisschop. Dat was heel zinvol.'

Werk en bid

'De meeste priesters in onze kerk worden in deeltijd aangesteld. Het zou ook belangrijk zijn daar aandacht aan te besteden op het Seminarie. Wat kun je doen in een beperkte tijd, wat niet, waar gaat je hart naar uit, hoe kun je je eigen belangstelling tot zijn recht laten komen? Vanuit de universiteit heb ik zes maanden stage

gelopen in een ziekenhuis. Mijn gemeentelijke stage heb ik voor een deel als pastoraal werker in Groningen ingevuld. Ik werd daarbij goed begeleid, maar vind het toch jammer dat ik de ervaring van het werken als kapelaan naast een ervaren pastoor gemist heb. Wat ik ook gemist heb: meer handvatten voor het onderhouden van het gebedsleven. Op de rooms-katholieke opleiding gebeurt dat meer, onder andere door de getijden te bidden. (Van rooms-katholieke pastoors wordt verwacht dat ze dat ook doen.) Op een deeltijdopleiding kan dat niet, maar dient het gebed op een andere manier centraal gesteld te worden.'

Adrie Paasen

Utrecht Summer School

Meer dan kennis opdoen

Al een paar keer viel me de aankondiging op: ‘Summer School in Old Catholic theology’. Wat mag ik me daar nu bij voorstellen? Het Seminarie richt zich toch in eerste instantie op de eigen oud-katholieke studenten?

Professor Peter-Ben Smit, die zelf elf jaar in het buitenland heeft gestudeerd en gewerkt, zag dat veel Utrechtse opleidingen in de zomer een cursus aanbieden die zich op niet-reguliere studenten richt. Mensen die nog niet weten wat ze willen,

die verdieping zoeken of die zich gewoon voor een bepaald thema interesseren en daarom een week (of langer) een specifieke cursus volgen. Ook de ‘old catholic theology’-cursus richt zich dus op rijp en groen. De voertaal is Engels – dat maakt het meteen een stuk toegankelijker voor anderstaligen. De organisatie van het verblijf ligt in handen van de universiteit, de inhoud van de cursus wordt door oud-katholieke docenten bepaald. Een redelijk simpele formule lijkt het, al kost het natuurlijk nog het nodige denkwerk om in relatief korte tijd

een goed beeld van onze kerk en theologie te geven.

Wie?

De redactie besloot dit jaar ook eens deel te nemen. Als jezelf verweven bent met de kerk, is het interessant om te zien hoe de buitenwacht tegen je aankijkt en wat je eigenlijk aantrekkelijk maakt voor anderen. Wie heeft in het buitenland überhaupt gehoord van onze kerk? Het blijken er dan toch weer meer te zijn dan je zou denken. Er was een zeer gemêleerd gezelschap naar Utrecht gekomen.

Achtien deelnemers – het merendeel mannen – volgden de colleges in de binnenstad. (Zes US-Amerikanen, een priester van onze Filipijnse zusterkerk, een docent van de MarThoma-kerk uit India, deelnemers uit Groot-Brittannië, Duitsland en ook Nederland.) De meerderheid was niet oud-katholiek en kwam alleen uit belangstelling om te zien hoe wij op een katholieke manier kerk willen zijn in een seculier land als Nederland.

Summer School borrelpraat

De Amerikaanse deelnemers bleken bijna allen lid van een grotere onafhankelijke katholieke kerk, die zich naast de al bestaande katholieke kerken en de Episcopale Kerk ontwikkelt. Traditioneel katholieke liturgie, wijding van vrouwen en openheid rondom homoseksualiteit en andere ethische kwesties zijn kenmerken van deze kerk, die nog op zoek is naar verbinding met soortgelijke kerken elders. Amerika is in dit opzicht veel dynamischer dan Europa, mensen lijken er makkelijker van kerkgenootschap te veranderen dan wij hier gewend zijn. De persoonlijke levenssituatie is vaak doorslaggevend voor de keuze van een geloofsgemeenschap in een land met een breed geschakeerd kerkelijk landschap. Ik denk dat dat ook in Nederland steeds meer het geval is. Als je met de kerk van je ouders niks meer kunt, moet je dan ook God maar de deur uit doen? Een boeiende vraag bij de (spontane) borrel zo bleek. Het gaat toch immers om een waardig leven in vrijheid onder Gods zegen?

Luxeproblemen

De meeste deelnemers van de Summer School begonnen hun cursus met een eucharistieviering in de Utrechtse Gertrudis. Professor Smit opende op maandag met een inleiding in het kerkelijk leven in Nederland en een klein overzicht over de belangrijkste theologische en oecumenische vragen die onze kerk bezighouden. Daarbij werd snel duidelijk dat de situatie in veel westerse landen op die

in Nederland lijkt. Geloven is niet vanzelfsprekend meer, je moet je als kerk waarmaken te midden van een groeiende concurrentie van andere activiteiten, die mensen en hun energie binden. Een geheel andere situatie dan in landen als de Filipijnen of India, waar veel meer vragen rondom armoede en maatschappelijke rechtvaardigheid centraal staan. Tijdens de gesprekken in de pauze blijkt dat voor mensen uit ontwikkelingslanden onze problemen échte luxeproblemen zijn. Niet dat die niet serieus genomen moeten worden – er was juist oprechte interesse en positieve ondersteuning voor onze weg – maar als de vraag naar het dagelijks brood zo centraal staat, vervagen andere onderwerpen toch enigszins.

Realiteit

De cursus met inleidingen in de kerkgeschiedenis, de geloofsleer, onze liturgie, kerkelijk recht en de praktische theologie en ter afwisseling een excursie naar het Catharijneconvent werd besloten met een college van de aartsbisschop in de kapittelkamer van de Utrechtse pastorie. De aartsbisschop legde nog eens extra de nadruk op de oecumenische roeping van onze kerk en op haar rol in een samenbinden van onafhankelijke katholieke kerken wereldwijd. Met wie moet je wel samenwerken, met wie niet? Wat zijn de criteria? Waar liggen de moeilijke punten? Is onze samenwerking zoals die met de anglicanen is neergelegd in het Bonn Agreement (de verklaring van kerkelijke gemeenschap met de anglicaanse wereld), een goed model? Een controversieel aspect is dan bijvoorbeeld de vraag naar de anglicaanse bisdommen in Europa. Als er een overeenkomst is, waarom is er dan een aparte kerkelijke organisatie in Europa voor anglicanen, ook in landen waar oud-katholieke kerken zijn? Als het om veranderingen in de realiteit gaat, blijken goede theologische voornemens niet altijd tot resultaten te leiden, dat merkte je ook aan de reacties van de deelnemers.

Bijgeleerd

Maar het belangrijkste gebeurde natuurlijk tussen de lezingen in: de vele gesprekken die de deelnemers tijdens de pauzes, de excursie, de maaltijden en (op een terras) in de avond met elkaar hadden. Je leert een hoop van elkaar – al is het maar dat kerk-zijn, dat geloven, eigenlijk nergens meer vanzelfsprekend is en dat overal geprobeerd wordt op een eigentijdse manier met mensen te spreken. Iedereen lijkt op zoek naar een ‘nieuwe taal’, maar ook hier heb ik deze niet kunnen ontdekken; mijn eigen zoektocht in dezen moet verder gaan. Deelnemen aan de *Summer School* was voor mij een verrijkende ervaring. Natuurlijk: de meeste feiten waren mij al lang bekend, maar het is heel vormend om te zien hoe onze manier van geloven en theologiseren op deelnemers uit andere landen overkomt, hoe anders onze vanzelfsprekendheden door hen worden waargenomen. Voor deelnemers uit grote volkskerken blijft het verbazingwekkend hoe wij als kleine kerk toch overeind blijven zonder in sektarisme af te glijden. Voor mensen die uit nog kleinere of nieuwe bewegingen komen, is het inspirerend te zien hoe het in onze geschiedenis gelukt is met beperkte middelen een redelijk open structuur te handhaven.

Een bijzonder initiatief van het Seminarie om geïnteresseerden uit binnen- en buitenland een kleine inkijk in onze kerk te bieden. En zeker een verruiming van het ‘bereik’ van het Seminarie, binnen en buiten onze eigen kring. Hopelijk is het in de volgende jaren weer mogelijk een *Summer School* voor oud-katholieke theologie te organiseren. Inhoudelijk hoeft onze kerk zich niet te verbergen – aldus de deelnemers – en voor ons als Nederlandse kerk is het zinvol om te ervaren ‘wat anderen ervan vinden’. Het helpt om bijgeschoold en met goede moed verder te gaan in de eigen parochie. Echt ‘zomer’school’ dus.

Robert Frede

Seminarie oude stijl Jannie de Rijk over de jaren 1963-1968

Eind juli, enkele dagen nadat de zomerstorm ons land overtrok, ging ik op theevisite bij Jannie de Rijk-Stoker in IJmuiden. Het bushokje waar ik uitstapte was finaal in stukken geslagen door omgevallen bomen, alleen het bord met de elektronische gegevens stond nog fier overeind en gaf keurig aan wanneer de volgende bus zou komen.

Fier overeind stond ook mijn drieënnegentigjarige gastvrouw, die in de jaren 1963 - 1968 samen met president Dirk de Rijk de scepter zwaaide over het gebouw van het Oud-Katholiek Seminarie te Amersfoort. Het moet een hele overgang geweest zijn voor een pastoorsgesin met vier kinderen om het Seminarie te gaan runnen. Het waren de laatste jaren dat het Seminarie nog in oude stijl bestond, met inwonende jongens, die het gymnasium in Amersfoort volgden en de eveneens inwonende theologiestudenten. Al met al een gezelschap van zo'n twintig man, dat dagelijks te eten moest hebben en op tijd ook vanwege de schooltijden

en de verplichte ochtend- en avondgebeden in de kapel. Jannie herinnert zich het voortdurend klok-kijken en kan zich er nog over verbazen dat ze er iedere dag in slaagde de grote hoeveelheden eten tijdig gaar te hebben, maar ze genoot wel van de bedrijvigheid. Heb je in een pastorie soms al niet zoveel privacy, in het Seminarie werd 's avonds door het hele gezin gewoon meegegeten met de jongens. De pastooriskinderen mengden zich tussen de jongens. Een bijzondere traktatie kwam een paar keer per jaar van de buurvrouw op de Sophialaan, mejuffrouw Chrisje van de Ven. Deze liet dan een ijstaart bezorgen en dat was feest.

Mons-en-jeur

Zoon Rob de Rijk herinnert zich de omgang met de jongens als positief, er werden nog al eens spelletjes gespeeld en voetbal op het grote grasveld. Als zoon van de president was hij soms wel een baasje, voegt hij zelf hieraan toe, en zal niet iedereen prettige herinneringen aan hem hebben. Het bezoek van aartsbisschop Rinkel aan het Seminarie

veroorzaakte de nodige drukte, maar hij kwam na afloop van vergaderingen altijd even in de presidentswoning om Jannie de Rijk te bedanken. De kinderen moesten netjes een hand geven en dat moeilijke woord zeggen 'mons-en-jeur'. In de zomervakantie waren de jongens naar huis en moesten de kinderen van de president het enorme grasveld met de (hand) grasmaaiers maaien, dat was geen klus om naar uit te kijken.

Grote schoonmaak

Hoewel het regime wel wat losser was geworden onder president De Rijk, bleven de bewoners de eerste jaren ook in de weekenden op het Seminarie en gingen alleen in de vakantietijd naar huis. Dat leverde overigens op zondag wel een stoet kerkgangers op voor de parochiekerk op 't Zand. In de zomervakanties was het voor Jannie de tijd van de grote schoonmaak en wat te denken van de hoeveelheid was iedere week? Die ging gelukkig de deur uit en in het Seminarie had mevrouw De Rijk hulp van drie dames, van wie Riek permanent

aanwezig was. Deze was nogal eens eigengereid en schrok er niet voor terug om bij al te grote verzamelaars onder de jongens stevig op te ruimen. Zo had een jongen van huis een heuse palm meegekregen en die bleek geen lang leven beschoren bij de aanpak van Riek.

Gasten

Naast de professoren, die kwamen doceren aan huis, waren er ook met regelmaat gasten over de vloer. Zo herinnert Jannie zich een Amerikaanse priester, Father Bragg, die wel een half jaar in huis kwam logeren om bijgespijkerd te worden in de oud-katholieke theologie. Een geregelde gast was de Parijzenaar Neveu, die archiefonderzoek deed naar het jansenisme. De kinderen konden geen woord met hem wisselen, maar hij nam wel hele mooie Napoleontische soldaatjes voor hen mee. Kardinaal Alfrink bezocht het Seminarie ook eens, Jannie dacht: die man vindt zuurkool met worst ook vast heel lekker, dus geen poespas.

Seminarie catering

Vergaderd werd er ook, met als klapstuk de jaarlijkse Provinciale Synode, die soms wel twee dagen duurde. Er moest dan een heel diner worden opgediend voor de heren geestelijken, maar daar kwam de latere presidentsvrouw Topi Kok dan graag bij helpen. Aan het einde van het schooljaar was er de promotie, waarbij bisschoppen en andere genodigden aanwezig waren. Opnieuw een lunch en een diner. Het programma van de promotie was overigens geen kleinigheid: er werden gezangen gezongen, gebeden gezegd, een lezing gehouden, gedichten voorgedragen en het studiejaar en de resultaten werden besproken. Ieder jaar was er overigens een pastoor de klos om als 'maecenas' op te treden; dat betekende dat de kosten van de dag voor hem waren.

Zijn taak als president viel Dirk de Rijk zwaar – hij had tussentijds ook nog de opdracht gekregen om dogmatiek te doceren (dat betekende veel studeren) – in 1968 werd hij afgelost. Hij mocht

Vooraan v.l.n.r.: Teun Wijker, onbekend, Wim de Graaf, Johan Dekker, Manfred Wijker, Jannie de Rijk, Martien Parmentier en Karel Geerlof
Achterste rij v.l.n.r.: Hans Knotnerus, André Wijker, Jan van der Steen, Pieter Jans, Marinus Kok, Wim Schippers, president Dirk de Rijk, Jan Kinneging

bijkomen in het stille Aalsmeer, maar Jannie vond dat een ramp en hunkerde naar de terugkeer naar de zeekust.

Breder

Kort daarna veranderde er veel: de studenten hadden al langer de wens tot een bredere theologische opleiding en vooral naar contacten met studenten van andere theologische opleidingen. In 1969 werd de seminarieopleiding geïntegreerd binnen de theologische faculteit van de Universiteit Utrecht en kwam er een eind aan beslotenheid van het Seminarie. Het samen wonen en opgroeien zal zeker tot een grotere cohesie onder de latere pastoor geleid hebben en ook tot levenslange vriendschappen. Nu kennen de collega's elkaar soms maar nauwelijks. Anderzijds zal de omslag ook een eind gemaakt hebben aan een al te besloten geestesklimaat.

Emile Verhey

Een geschiedenis in vogelvlucht

Studerend aan de kerk

v.l.n.r.: Wim Patist, Bram Rinkel, Nico de Groot en Paul Thieme. Verdiept in damspel: Jan Bergers en Jan Visser.

Al eerder besteedde De Oud-Katholiek Aandacht aan heden en verleden van het Oud-Katholiek Seminarie, de priesteropleiding van onze kerk. Dat is terecht, het Seminarie kent een boeiend bestaan, met vele ups and downs. Eén ding is zeker: zonder het Seminarie zou de Oud-Katholieke Kerk van Nederland niet meer bestaan.

Met de afzetting van de Nederlandse aartsbisschop Petrus Codde aan het begin van de achttiende eeuw kwamen de spanningen tussen de Nederlandse katholieken van de Oud-Bisschoppelijke Cleresie en de Romeinse kerkelijke instanties tot een uitbarsting. Dit had onmiddellijk zijn weerslag op de priesteropleidingen van de kerk. Tot op dat moment waren de beide colleges voor de bisdommen Utrecht en Haarlem in Leuven gevestigd. Door samenwerking van kerk en staat in de Zuidelijke Nederlanden gingen die beide inrichtingen echter verloren.

Kostschool annex Seminarie

Toen in 1723 Cornelis Steenoven tot aartsbisschop van Utrecht werd gekozen, stelde bisschop Varlet - die gevraagd werd de bisschopswijding te voltrekken - daarvoor een aantal voorwaarden. Eén daarvan was de oprichting van een eigen seminarie in de Noordelijke Nederlanden. De vestigingsplaats werd Amersfoort. In 1725 werden rondom de toenmalige schuilkerk van de H.H. Willibrordus en Bonifatius aan de Muurhuizen een tweetal gebouwen in gebruik genomen. Eén daarvan was bestemd voor de kostschool. De jongens die hier woonden, ontvingen hun voorbereidend wetenschappelijk onderwijs aan de protestantse Latijnse School van Amersfoort. Dit was een voorwaarde van de protestantse stadsregering om vestiging toe te staan, in de hoop de noodlijdende Latijnse School zo nieuw leven in te blazen. In ruil hiervoor beloofde de stad dat de protestantse leraren niet over godsdienstige zaken zouden spreken. Niet alle kostschooljongens gingen na enkele jaren over naar het tweede gebouw, waar de 'heren', de

priesterstudenten, woonden. Velen voelden uiteindelijk meer voor een wereldse loopbaan. Van 1725 tot 1957 hebben 828 seminaristen ingeschreven gestaan, 210 van hen werden priester.

Problemen

Het theologisch onderwijs zorgde in de eerste eeuw van het bestaan van het Seminarie voor de nodige problemen. Geschikte docenten uit de eigen kerk waren schaars. Tot in de negentiende eeuw zouden de meeste professoren Franse of Zuid-Nederlandse theologen zijn, die bij onze kerk hun toevlucht hadden gevonden. Zij hadden hun land verlaten, omdat zij weigerden zich te onderwerpen aan de veroordeling door Rome van theologische meningen die ook door de Nederlandse oud-katholieken werden aanvaard. Deze professoren brachten hun eigen ideeën mee, bijvoorbeeld over de eindtijdverwachting en het al of niet geoorloofd zijn van het vragen van rente over uitgezet kapitaal. Dat drukte niet alleen een stempel op het gedachtegoed van de studenten, maar de rentevraag gaf ook aanleiding tot conflicten in de kerk.

Rond 1750 kende het Seminarie een bestaanscrisis: financiële problemen en mee daardoor een sterk dalend aantal studenten. Er dreigde op termijn een priestertekort en als gevolg daarvan de opheffing van parochies. Gelukkig kon deze crisis worden bezworen. Maar ook later zouden de financiën steeds weer voor problemen zorgen. Toen rond 1830 de gebouwen dringend restauratie behoeften, was een extra 'seminariecollecte' niet genoeg. Koning Willem I wilde wel een aanzienlijke subsidie geven, maar dan moest de kerk wel onroerend goed - een niet meer in gebruik zijnde kerk bij Den Haag - verkopen. En zo geschiedde.

Nieuwe wegen

In 1853 voerde de paus voor de rooms-katholieken van ons land een eigen bisschoppelijk bestuur in. Dit was één van de oorzaken van een

crisisstemming binnen de Cleresie. Er ontstonden - nu de hereniging met Rome verder weg leek dan ooit - ernstige meningsverschillen over de weg die zij moest gaan. De situatie werd nog verergerd door een verschil van inzicht over het beheer van het Seminarie! In zekere zin zorgde de paus ervoor dat de interne eenheid binnen de Cleresie hersteld werd en er een nieuwe visie op de toekomst werd ontwikkeld, namelijk door het eerste Vaticaanse Concilie, dat in 1870 de paus tot 'superbisschop' verklaarde en hem onfeilbaarheid bij bepaalde geloofsuitspraken toekende. Uit protest hiertegen ontstonden in diverse Europese landen oud-katholieke bewegingen, die contact zochten met de kerk van de Cleresie. Gezamenlijk ging men op zoek naar nieuwe wegen. In de volgende decennia vernieuwde zich ook het theologisch onderwijs aan het Seminarie: de oude Franse theologie werd ingevuld voor de moderne - vooral Duitse - theologie. De eerste leek deed in 1876 zijn intrede als professor, maar tot op de dag van vandaag zijn het hoofdzakelijk geestelijken die het onderwijs verzorgen. In de twintigste eeuw drukte aartsbisschop Andreas Rinkel een zwaar stempel op de oud-katholieke theologiebeoefening. Van 1921 tot 1948 was hij hoogleraar dogmatiek en ethiek. In zijn theologiseren verwerkte hij nieuwe inzichten, die onder andere vruchtbaar waren voor de opkomende oecumenische gesprekken waarin de kerk betrokken raakte.

Nieuwe tijd

Het ondertussen meer dan twee eeuwen oude gebouw begon zodanige gebreken te vertonen, dat tot nieuwbouw werd besloten. In 1957 werd aan de Koningin Wilhelminalaan in Amersfoort een nieuw Seminarie betrokken, het gebouw dat nu als Bisschoppelijk Bureau in gebruik is. Grote maatschappelijke veranderingen na de Tweede Wereldoorlog lieten het traditionele seminarieleven niet onberoerd. Studenten verlangden een bredere

Seminariedag oude stijl

theologische opleiding dan op de eigen kleine opleiding mogelijk was. Ook het besloten seminarieleven riep kritische vragen op. Uiteindelijk werd er voor gekozen deel te nemen aan de samenwerking tussen de theologische faculteit van de Universiteit Utrecht, de Katholieke Theologische Hogeschool Utrecht en het Baptistenseminarie. In 1969 werd een eigen seminariekamer op de zeventiende verdieping van het Van Unnikgebouw in de Utrechtse Uithof betrokken. De band met de universiteit werd versterkt toen in 1976 Jan Visser werd benoemd tot bijzonder hoogleraar in de oud-katholieke kerkstructuren. Momenteel zit zijn derde opvolger, Peter-Ben Smit, op deze leerstoel. De verhuizing had nog een bijkomend groot voordeel. De financiële zorgen waarmee het Seminarie door de eeuwen had te kampen zijn aanzienlijk verlicht. De verschillende docenten hebben allemaal een deeltijdaanstelling (samen staan ze voor 2,1 full-timers). Dit is financieel mogelijk door een subsidie van de overheid, waardoor het leeuwendeel van hun honorarium betaald kan worden.

Voor het resterende deel zorgt de kerk, i.c. het Kapittel van Utrecht en de Haarlemse Bisschopskas, die vanouds hiervoor verantwoordelijk zijn.

De enige echte ... (in Utrecht)

De seminariekamer huist sinds 2013 in een fraai pand aan het Janskerkhof in Utrecht. De Utrechtse universiteit is in diezelfde periode ingrijpend veranderd. Niet alleen is de eens bloeiende ambtsopleiding van de Protestantse Kerk in Nederland verdwenen, er bestaat ook geen theologische faculteit meer. In de faculteit Geesteswetenschappen wordt naast vele andere disciplines ook onderwijs en onderzoek in religie aangeboden. De enige echt theologische instelling verbonden aan de Universiteit Utrecht is het Oud-Katholiek Seminarie. Nog steeds probeert het Seminarie, net als in 1725, priesters op een (wetenschappelijk) verantwoord niveau voor de Oud-Katholieke Kerk op te leiden.

Wietse van der Velde

Boeken

Boeiende en altijd geduldige gesprekpartners

Verhuizen is een hele klus. Zeker als je van een grote pastorie naar een veel kleinere tussenwoning overgaat. Ruim een jaar geleden stond ik voor die klus. Er moest heel veel weggedaan worden. Grote meubels vonden hun weg naar nieuwe eigenaren via Marktplaats. Maar wat te doen met de vele boeken in mijn studeer- en werkkamer? In het nieuwe huis alle wanden met boekenkasten? Of dubbele rijen maken? Ik besloot er een oefening in loslaten van te maken en heel veel boeken weg te geven of te doen. Zoiets besluiten is één ding, maar het uitvoeren is nog iets anders.

Zoals bij veel mensen die van boeken houden en die meerdere opleidingen en functies in hun leven hebben gehad, vertelde de inhoud van mijn boekenkast iets over mijn hele levensloop. Wat zou ik daarvan willen missen? Het heeft me heel wat uren gekost. Ik maakte drie stapels: weggeven, houden en twijfel. Al doende groeiden de criteria voor mij. Gehouden heb ik de boeken die ik nog op de ene of andere manier wilde gebruiken, zoals

naslagwerken. En de boeken die mij een verhaal vertelden, een verhaal met een prikkel, een uitdaging. Met iets van het geheim van geloof en leven. Daarbij hoorden bijvoorbeeld ook dichtbundels en kunstboeken. De rest ging weg. Bijna duizend boeken. Uiteindelijk naar een goed doel. Maar eerst heb ik gekeken of anderen ze nog wilden hebben of konden gebruiken.

Studentenberaad

Op een avond van het oud-katholiek studentenberaad heb ik alle boeken uitgesteld. De studenten konden kijken wat er van hun gading was. Daarna hebben we er met elkaar over gesproken. Wat boeken voor je betekenen en hoe je met je eigen boekenkast omgaat. Heel boeiend om te zien hoe dat uiteen loopt. De één verzamelt graag en zoekt een hele stapel uit om mee naar huis te nemen. De ander nam slechts één boek mee en zelfs dat was hem eigenlijk te veel, want hij streefde ernaar zo min mogelijk boeken in zijn bezit te hebben. Het gesprek onthulde ook hoe iemand geraakt kan zijn door de inhoud van een boek en hoe dat soms een

deel van iemands leven wordt. Sommige boeken krijgen een plaats in je boekenkast en komen er jaren niet uit, raken verstoofd en vergeten. Andere liggen soms 'jaren' naast je bed of op je leestafel. Ze verweven zich met je eigen levensverhaal. Ze zijn je dierbaar geworden, ze doen je iets, geven je iets mee, veranderen je. Ze zijn als het ware een gesprekspartner. Je hoeft het er ook niet altijd mee eens te zijn. Het kan schuren. Het kan dingen naar boven brengen die ergens anders niet ter sprake komen, maar waar je toch mee bezig bent. Zo liggen er naast mijn bed boeken van Anthony de Mello, Willigis Jäger, Catharina Visser.

Ongezocht aangereikt

Je kunt ook een boek van iemand krijgen en denken wat moet ik daarmee? Soms kun je er iemand anders blij mee maken. Soms biedt zo'n boek iets wat je ongezocht aangereikt krijgt, onverwacht nieuwe inzichten. Het boek als gesprekspartner is als een vreemdeling door wie je wordt verrijkt. De redactie reikte mij zo twee boeken aan. Om te lezen en er iets over te zeggen.

Boeken

Het eerste boek is van Henk Stoorvogel, voorganger in de Vrije Evangelisatie Zwolle, schrijver, ondernemer en hardloper. Zijn boek is getiteld 'Jezus Leven'. Zonder kommaatje bovenaan naast de s. Het leest makkelijk en vertelt allereerst het leven van Jezus in chronologische volgorde met hier en daar wat achtergrondinformatie en op een manier die je meeneemt. Vanaf zijn geboorte, de dagen van zijn optreden tot aan de laatste week en de gebeurtenissen daarna. Af en toe geeft het boeiende inkijkjes. Interessant vind ik het beeld van de rabbi waarbij Stoorvogel het hele boek door vaak stilstaat. Het is ook de ondertitel van het boek 'volgen in het ritme van de rabbi'. In de tijd van Jezus waren er duizenden rabbi's. Sommigen waren speciaal, die hadden *schmiga*. Jezus was zo'n rabbi met *schmiga*. Dat begrip heeft te maken met gezag, autoriteit en bevoegdheid om nieuwe inzichten te verkondigen: 'Zo staat er geschreven, maar... Ik zeg u ...' Wanneer je meer zou willen weten over dat begrip, dan levert speurwerk naar het woord weinig op. Stoorvogel gebruikt namelijk helaas een eigen schrijfwijze en hij bedoelt *smicha**. *Smicha* gaat terug op Mozes en werd overgedragen onder handoplegging. En rabbi's kregen na jarenlange studie *smicha* overgedragen door andere rabbi's. Een soort

Jezus Leven,
Volgen in het ritme van de rabbi
Henk Stoorvogel
Uitgeverij Voorhoeve 2015
ISBN 978 90 297 2379 4
€ 18,00

apostolische successie? Volgens Stoorvogel ontving ook Jezus na jarenlange studie *smicha*, niet van andere rabbi's, maar bij zijn doop rechtstreeks van God door de heilige Geest. Studenten aan het oud-katholiek Seminarie zijn uiteraard veel bezig met wat zij als hun roeping en levensopdracht zien en met het ambt en alle vragen die daarbij komen.

Ook hier gaat het niet alleen om een jarenlange studie, maar ook om de ervaring van iets van Godswege. Roeping, bevoegdheid, ambt, het moet ook bevestigd worden door mensen. *Smicha* moet ervaren en bevestigd worden door anderen. In dit opzicht leidt het boek tot uitdagende gedachten. Tegelijk stoort Stoorvogel mij in zijn stelligheid. Er worden weinig vragen gesteld, alsof alles altijd zo duidelijk is. En heb je wel vragen, dan geeft het boek weinig aanknopingspunten om verder op onderzoek uit te gaan. En dat is jammer.

* *Wie meer wil weten over smicha kan bijvoorbeeld bij Wikipedia kijken bij 'semikhab' en daar niet alleen informatie vinden, maar ook verwijzingen om verder te lezen. Datzelfde geldt voor 'apostolische successie'.*

Geloven tegen beter weten in
Wil van den Bercken
Uitgeverij Balans 2014
ISBN 978 94 600 3805 1
€ 15,95

Het tweede boek is heel anders. Kleiner van formaat, maar compacter en moeilijker te lezen. Het is van een wetenschapper, emeritus hoogleraar Russisch christendom Wil van den Bercken. Toevallig las ik de boeken in deze volgorde. Een goede volgorde leek het en ik was benieuwd naar wat dit boek aan spanning oproept in de titel: Geloven tegen beter weten in.

In een persoonlijk betoog stelt Van den Bercken het geloof en het atheïsme als vergelijkbare verschijnselen aan de orde. Met zijn schrijven wil hij argumenten voor het geloof aandragen voor christenen die hun geloof ook intellectueel willen kunnen verantwoorden, omdat ieder mens die gelooft vroeger of later geconfronteerd wordt met tegenwerpingen van praktische, wetenschappelijke of filosofische aard. Hoe ga je daarmee om? Allereerst noemt Van den Bercken dan de fundamenteel menselijke gevoelens die voor alle mensen gelden en op basis waarvan een mens tot de keuze voor het geloof kan komen. Dat zijn er drie. Ten eerste het besef van geschapen te zijn. Dat je je zelf niet hebt gemaakt, maar bent geworden in een lang evolutieproces. Dat kan leiden tot geloof in een schepper, maar dat hoeft niet. Het tweede is het besef dat er een groot verschil is tussen wat ik ben en wat

ik zou willen zijn. Ik beantwoord niet aan mijn ideaal, ik ben mee-verantwoordelijk voor kwaad in de wereld. Van den Bercken noemt dit het besef van ethische onvolmaaktheid. Het derde is het verlangen van een mens naar zinvolheid van het leven. Niet alleen van mijzelf en van alle anderen die de kans hebben een zinvol bestaan op te bouwen, maar ook van het grote deel van de mensheid dat niet die kans had, de slachtoffers en ongelukkigen op onze wereld. Met dit verlangen is de hoop op ultieme rechtvaardigheid verbonden. Met deze drie existentiële grondervaringen of basisgevoelens kan verschillend omgegaan worden. Dat is een persoonlijke keuze. Ook het geloof is een persoonlijke keuze.

Geloof en wetenschap kunnen samengaan in één mens. Wat dat betreft is de titel van het boekje wat verwarrend. Er is wat weinig aandacht voor sociale en kerkelijke aspecten. Van den Bercken wil niet iemand overtuigen, maar vooral stof aandragen in het gesprek tussen geloof en atheïsme.

Hij draagt wel veel stof aan, maar door het gebrek

aan ruimte om daar dieper op in te gaan, ontstaan tegelijk weer veel vragen en moeten we het met veel verwijzingen doen. Er wordt wel wat kennis verondersteld en hij maakt ook nieuwsgierig naar meer inhoudelijke werken. Het kan als een inleiding voor gevorderden worden gezien. Misschien een handvat voor een gesprek op een avond van het oud-katholiek studentenberaad? Wellicht zinvol en bruikbaar en ik besluit dit boekje in mijn boekenkast te zetten.

Maar wat te doen met het boek 'Jezus leven'?
Doorgeven?

Beide boeken hebben mij op een heel verschillende manier weer opnieuw naar mijn eigen boekenkast laten kijken en ik heb daarin een paar boeken gezien die ik weer eens opnieuw wil pakken en openslaan. Wie weet om nooit weer terug te zetten. Wie weet om op mijn nachtkastje te leggen voor een tijdje. Een nooit eindigend gebeuren. Boeken, het zijn boeiende en altijd geduldige gesprekspartners.

Grete Verhey

U O K B O E K

Gezocht: Vriendinnen en vrienden voor betrokken ondersteuning

Seminariedag 2014

Theologie is er voor iedereen. Het Oud-Katholiek Seminarie zet zich daarom in voor een brede verspreiding van theologische kennis en inzichten. Als lezer van De Oud-Katholiek merkt u dit: regelmatig verschijnen in dit blad artikelen van docenten en onderzoekers van het Seminarie. Misschien bezoekt u ook lezingen van docenten, heeft u als toehoorder of student colleges aan het Seminarie gevolgd, leest u de verdere publicaties van docenten, nam u deel aan de Seminariedag of de Summer School.

Veel mensen dragen het Seminarie, zijn docenten en studenten een warm hart toe. Alleen, het netwerk van geïnteresseerden is nu erg informeel. Dit heeft als nadeel dat informatie over activiteiten geïnteresseerden niet altijd op tijd bereikt. Ook is er weinig gelegenheid om het Seminarie te ondersteunen. Een vriendenkring biedt een oplossing. Als vriendin of vriend van het Oud-Katholiek Seminarie krijgt u regelma-

tig informatie over het Seminarie, waaronder het jaarverslag, een persoonlijke uitnodiging voor de Seminariedag, en uitnodigingen voor lezingen en presentatie van docenten. Door uw lidmaatschap geeft u uitdrukking aan uw betrokkenheid en ondersteunt het Seminarie met een bijdrage van € 30,- per jaar, bedoeld ter ondersteuning van de publieksactiviteiten van het Seminarie.

Wilt u vriendin of vriend van het Seminarie worden? Mail dan uw naam, adres en emailadres aan Peter-Ben Smit op p.b.a.smit@uu.nl.

U krijgt:
de vriendschap van het Oud-Katholiek Seminarie, uitgedrukt in regelmatige informatie, uitnodigingen, een vermelding in het Vriendenboek op de website. Bovendien krijgt u korting op het volgen van interessante colleges als toehoorder.

U geeft:
uw vriendschap en betrokkenheid, materieel uitgedrukt in een bijdrage van € 30,- per jaar.

Gratis om weg te geven Op naar volgende jaargangen van De Oud-Katholiek

Zeven keer per jaar vindt dit blad zijn weg door Nederland en daarbuiten. Het valt in brievenbussen van oud-katholieken, ligt klaar op leestafels, wordt uitgedeeld in open kerken en doet soms stof opwaaien. De inhoud van het blad raakt mensen, omdat het over hun kerk gaat, omdat artikelen ingaan op geloofsvragen en meer. Een groep vrijwilligers werkt aan dat blad, spitst de oren om nieuws op te vangen, nodigt gastschrijvers uit en leest de parochiebladen na om een informatief blad met enige diepgang te produceren voor de brede lezersgroep van oud-katholieken en andere geïnteresseerden. Het is een blad dat gezien en gelezen mag worden. En waarover gepraat kan worden. Graag zelfs. We hopen dus dat De Oud-Katholiek nog vele jaargangen mag uitkomen.

Dit blad komt gratis in uw bus, maar kost uiteraard wel wat aan productie en bezorging. Alle exemplaren bij elkaar een fiks bedrag voor de kerk. Met een bijdrage van onze lezers valt dat bedrag mee. Al jaren schrijven we dat voor € 15,- het blad toegezonden kan worden. Dat is natuurlijk inmiddels een hoger bedrag geworden, maar als iedereen nou zo'n beetje rond de € 20,- een gift overmaakt op NLO6ABNA0214190129 ten name van OKKN te Amersfoort o.v.v. gift Oud-Katholiek, dan kunnen we met elkaar blijven zorgen voor een goed en mooi tijdschrift.

Even kijken bij ... Oudewater

Geen parochie, maar duidelijk aanwezig

Naam: De Oud-Katholieke Kerk van de H.H. Michael en Johannes de Doper
Website: gos.okkn.nl

Het Ding van ...
Elke parochie heeft wel iets opvallends in haar bezit. Wilt u weten hoe Het Ding van Oudewater eruit ziet? Kijk dan op okkn.nl

'ERVAAR OUDEWATER,' staat er op de site oudewater.net. Je kunt er van alles beleven, bekijken en doen. Het is 'de meest bruisende stad van Nederland', zegt burgemeester Pieter Verhoeve, als hij vol enthousiasme praat over alle activiteiten die in 2015 in het kader van 750 jaar Oudewater plaatsvinden. Tegenover de ijsalon in de Leeuweringerstraat op nummer 12 is de oud-katholieke kerk te vinden met aan de ene kant de kosterswoning en aan de andere kant de voormalige pastorie. Deze kerk, dit complex, maakt actief deel uit van die bruisende stad en dito gemeenschap.

Geschiedenis

De Oud-Katholieke St. Michael en Johannes de Doper-kerk is sinds 1650 op deze plaats in de stad gevestigd, eerst in het huis dat nu de kosterswoning is en vanaf 1703 in het naastgelegen woonhuis. In 1881 is de kerk verbouwd in neoromaanse stijl. Veel van de historische inrichting is bewaard gebleven. Niet alleen het gebouw zelf is bijzonder om te zien, maar ook de kunstschaten,

die dateren van rond 1700, zoals de schilderingen, de communiebank en het altaar, zijn de moeite waard, evenals het St. Michaelsbeeld uit 1850. De parochietuin biedt de mogelijkheid om stilte te ervaren.

Vandaag de dag

In 2009 is de oud-katholieke parochie opgeheven en sindsdien wordt het complex geëxploiteerd door de stichting Oudewater OK (O2K), een beheerstichting die in juli 2010 het levenslicht zag. De stichting heeft als doel het beheren van het complex voor kerkelijke vieringen en voor culturele activiteiten.

Het opheffen van de parochie bracht, naast veel organisatorisch en juridisch geregeld, ook veel emotie met zich mee. Het doet pijn om geen officiële geloofsgemeenschap meer te zijn. Van de al kleine groep parochianen zijn er mensen afgevallen, maar ... er zijn er ook bijgekomen. We zijn nu zes jaar verder en we zijn erin geslaagd opnieuw een gemeenschap te vormen met elkaar.

De randvoorwaarden zijn:

- * een stabiel bestuur.
- * een gastvrij beheerdersechtpaar.
- * een zeer trouwe groep oud-parochianen en vrijwilligers, die hart voor deze specifieke kerk op deze plek hebben.
- * een positief saldo waardoor we het complex kunnen blijven onderhouden en activiteiten verder kunnen uitbouwen.
- * en een Oudewaterse gemeenschap waarmee actieve uitwisseling mogelijk is.

Toekomst

Een businessplan lag ten grondslag aan het beheer- en exploitatiemodel. De oud-katholieke kerk met bijbehorende zalen dient als ontmoetingscentrum in de binnenstad van Oudewater, het oude stadje in het Groene Hart. Er kan officieel getrouwd worden, zowel burgerlijk als kerkelijk. En voor doop en rouw is de kerk ook te huur. Je kunt er terecht voor verjaardagen, forums, lezingen, concerten, koorrepetities en vergaderingen. En tijdens 750 jaar Oudewater is de kerk natuurlijk onderdeel van het zogenaamde Kerkenpad. Alle schoolkinderen uit Oudewater komen dan langs voor een rondleiding! Maandelijks wordt de oud-katholieke eredienst gevierd en de kerk zit tijdens de paaswake en de kerstnacht mis helemaal vol. Door deze opzet is er een uniek zalencentrum in een mooie omgeving beschikbaar voor velerlei activiteiten, kan worden voldaan aan de wens om kerkelijke vieringen te realiseren en blijft een markant gebouwencomplex in zijn oorspronkelijke staat beschikbaar voor Oudewater en omgeving. Kom het eens ervaren!

Seminariedag Pascalprijs voor Martin Parmentier

De Seminariedag, opening van het nieuwe studiejaar van het Oud-Katholiek Seminarie, wordt gehouden op zaterdag 19 september in de Kathedrale Kerk van Haarlem en begint om 14.00 uur. Iedereen is van harte welkom bij deze bijeenkomst. Het openingscollege, verzorgd door can. drs. Wietse van der Velde, docent voor oud-katholieke kerkgeschiedenis, heeft als onderwerp *Candore et ardor* (glanzend en vurig), de invloed van leken uit aristocratische families in de achttiende eeuw op de geschiedenis van de Oud-Bisschoppelijke Cleresie (de Oud-Katholieke Kerk). In de kerkgeschiedenis zoals die meestal beschreven wordt, figuren bijna uitsluitend bisschoppen, priesters en theologen. Maar zonder een aantal rijke en invloedrijke lekenfamilies zou de geschiedenis van de Oud-Katholieke Kerk er in die eeuw heel anders hebben uitgezien. Die middag zal ook de uitreiking van de Pascalprijs aan **prof. dr. Martien Parmentier** plaatsvinden. Parmentier doceerde onder andere vele jaren patristiek en oecumenica aan het Seminarie. Hij ontvangt de prijs voor het vele werk dat hij op theologisch-wetenschappelijk vlak gedaan heeft en waarvan de Oud-Katholieke Kerk op velerlei wijze heeft mogen profiteren.

Maria Katholiek Appel

De jaarlijkse ontmoetingsdag van de onder-tekenaars van het Katholiek Appel en andere geïnteresseerden wordt dit jaar gehouden op zaterdag 10 oktober in de Oude Lutherse Kerk aan het Spui te Amsterdam. Thema: Maria in oecumenisch perspectief. Deze dag bedoelt een bijdrage te leveren aan een oecumenische mariologie en een aanzet te geven tot een oecumenische viering van het feest van de Annunciatie (25 maart). Spreker: Drs. Hendro Munsterman, docent dogmatische theologie en oecumenica. 's Middags zijn er vier workshops: Zingen met, over en tot Maria, Vieren met Maria, De Annunciatie in de kunst, Luther en het Magnificat. De dag wordt besloten met de gezongen vespers, waarin de verschillende aspecten van het dag-thema samenkomen. Za. 10 oktober, 10.30 - 16.30 / Ronde Lutherse Kerk, Spui, Amsterdam. Deelname: 20 euro pp, inclusief koffie, thee en lunch. Studenten half geld. Aanmelding voor 1 oktober door overmaking van dit bedrag op rekening NL58 INGB 0006489634, t.n.v. Oecumenisch Forum voor Katholiceit, onder vermelding van 'ontmoetingsdag 2015'. Meer informatie: www.forumkatholiceit.nl.

Taizé jubileum

De oecumenische gemeenschap van Taizé beleeft een jubileumjaar. De gemeenschap werd 75 jaar geleden gesticht door frère Roger Schutz. Tien jaar geleden kwam hij om het leven als gevolg van zijn verwondingen, toen een verwarde vrouw hem met een mes aanviel tijdens het gebed in de kerk. Op zondag 16 augustus jl. werd dit in Taizé herdacht door de gemeenschap, vier- tot vijfduizend jongeren en een aantal officiële gasten. Onder de gasten kardinaal Koch van de Vaticaanse Eenheidsraad, aartsbisschop John Sentamu van York en aartsbisschop Joris Vercammen en vicaris Jean Claude Mokry van onze Zwitserse zusterkerk. Ook de scriba van de Protestantse Kerk in Nederland was aanwezig. In zijn groetwoord aan frère Alois, de huidige prior, en aan de gemeenschap beklemtoonde aartsbisschop Joris dat de gemeenschap een geschenk van de Heilige Geest is voor heel de kerk. Verder stipte hij de principiële verbondenheid aan tussen het streven van Taizé dat er op gericht is confessionele grenzen te doorbreken en het oud-katholieke charisma, dat eveneens bruggen wil bouwen tussen kerken en christenen.

Officiële berichten

De Aartsbisschop van Utrecht heeft:

- Met ingang van 1 juli 2015 mw. Y.T. Hoek-Teseling eervol ontslag verleend als kerkmeester van de parochie van de H. Vitus te Hilversum. Per diezelfde datum is mw. N.M. Meijer-Nieuwenhuizen aangesteld als kerkmeester van deze parochie, voor een periode van vier jaren.
- Met ingang van 1 juli 2015 mw. A. van 't Hof eervol ontslag verleend als kerkmeester van de parochie van de H. Martinus te Groningen.
- Met ingang van 1 juli 2015 dhr. M.J.J.A. van den Bergh herbenoemd tot lector van het Aartsbisdom Utrecht, voor een periode van vier jaren.
- Op 21 juni 2015 mw. H.A.J. Gaasbeek tot diaken gewijd en haar tevens opgenomen in de geestelijkheid van het aartsbisdom Utrecht.

De bisschop van Haarlem heeft:

- Met ingang van 1 juli 2015 dhr. M. Groen aangesteld als kerkmeester van de parochie van de H. Agnes te Egmond, voor een periode van vier jaren.
- Met ingang van 1 juli 2015 assistierend pastores mw. M. Ridder en prof.dr. P.B.A. Smit aangesteld als kerkmeester van de parochie van de H.H. Petrus en Paulus en de H.H. Johannes en Willibrordus te Amsterdam, beiden voor een periode van vier jaren.

Het Collegiaal Bestuur heeft:

- Met ingang van 1 mei 2015 mw. G. Veerman herbenoemd als lid van de Biss.Cie Catechese, voor de periode van één jaar.

Namens het Collegiaal Bestuur,
M. Konings-Roobol, secretaris

Agenda

7 - 11 september, Engeland
Internationale Theologen Conferentie

19 september, 14.00 uur, Haarlem
Seminariedag

7 oktober, 10.30 uur, Utrecht
Emeritiking

10 oktober, 10.30 uur, Amsterdam
Oecumenisch Forum voor Katholiceit

*Degenen die ik liefheb verlaat ik,
om degenen die ik liefhad terug te vinden.*

Bedroefd geven wij kennis van het overlijden
van onze lieve moeder en oma

Johanna van Riel – de Rijk
(Annie)

Utrecht 18 augustus 1923	Reeuwijk 3 juni 2015
-----------------------------	-------------------------

Marijke
Ankie
Mariska
Suzanne en Marco

De crematie heeft op 10 juni jl. naar de wens van Annie
in besloten kring plaatsgevonden.

Correspondentieadres: Lecksdijk 18, 2811 NK Reeuwijk.

Overlijden Ans Galesloot-Patist

Op 20 juli jl overleed Ans Galesloot-Patist. Zij verzorgde op een zeer accurate en betrokken wijze van 1992 tot 2008 de administratie van De Oud-Katholieke. De overgang naar de nieuwe opzet en opmaak van het blad kon echter als een haars inziens te grote breuk met de traditie van het blad niet op haar waardering rekenen. Totdat zij zich enkele jaren geleden uit het Utrechtse parochieleven terugtrok, was zij een zeer betrokken parochiane die op velerlei wijze voor de kerk klaar stond. De redactie van De Oud-Katholieke is haar dankbaar voor het vele dat zij voor 'haar' blad gedaan heeft.

Colofon

De Oud-Katholieke is een periodieke uitgave van de Oud-Katholieke Kerk van Nederland, verschijnt zeven keer per jaar en wordt verspreid op alle oud-katholieke adressen in Nederland.

Redactie

Yvonne van Doesum, Robert Frede, Inge van Maaren, Adrie Paasen, Louis Runhaar, Wietse van der Velde, Emile Verhey.

Redactieadres

redactie@okkn.nl of:
Kamerlingh Onnesweg 167
1223 JE Hilversum

Vormgeving

Sync. Creatieve Producties, Hilversum

Productie

Nilsson, Goes
ISSN 0 167 3963

Redactiesluiting: 16 september 2015

De volgende Oud-Katholieke verschijnt eind oktober

Abonnement

Bent u niet oud-katholiek maar wilt u deze uitgave wel graag ontvangen? Voor € 25,- per jaar zenden wij u het blad graag toe. Een briefje met volledige adresgegevens kan naar: registratie De Oud-Katholieke, Koningin Wilhelminalaan 3, 3818 HN Amersfoort. Of: info@okkn.nl

Giften welkom op: NL68 INGB 0000 2250 00 t.n.v. Oud-Katholieke Kerk van Nederland te Amersfoort.

Verantwoording foto's (voor zover bekend):

Voorpagina Dio van Maaren, p.3 Wikimedia Guanaco, p.6,8,22 Inge van Maaren, p.9 Adrie Paasen, p.10 Jaap Theunisz, p.12,19,22 Emile Verhey, p.22 Wikimedia onderwijsgek, p.24 pixabay

**‘En slotte nog dit, wees gewaarschuwd:
veel boeken schrijven is een werk zonder eind,
en veel studeren put een mens uit.
Om te besluiten, nu je alles hebt gehoord:
vrees God en onderhoud zijn geboden;
daar komt voor een mens alles op aan.’**

Prediker